

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของการศึกษา

โรงพยาบาล เป็นสถานที่ที่มนุษย์เราทุกคนจะต้องเกี่ยวข้องกับด้วยอยู่เสมอ ตั้งแต่เกิด จนถึงตาย โรงพยาบาลเป็นสถานที่ที่ให้การบำบัดรักษาฟื้นฟู ตลอดจนป้องกันโรคร้ายต่าง ๆ ให้กับมนุษย์ โรงพยาบาลเป็นประหนึ่งตัวจักรอันสำคัญตัวหนึ่งในสังคม ที่มีหน้าที่ในการให้บริการทางการแพทย์¹ ซึ่งได้แก่การบริการดูแล ทุบรูปร่างสุขภาพของประชาชนให้สมบูรณ์ นอกจากนี้ โรงพยาบาลยังเป็นศูนย์กลางให้การฝึกอบรมแก่เจ้าหน้าที่ ไม่ว่าจะเป็น แพทย์ พยาบาล หรือ ผู้ช่วยพยาบาล ฯลฯ ดังนั้น โรงพยาบาลจึงเป็นสถานที่ที่เต็มไปด้วยสรรพสิ่งของหน้าที่ใช้สอย (complicated functions)

บุคคลที่เกี่ยวข้องกับโรงพยาบาล มีตั้งแต่ผู้ให้บริการ อันได้แก่ แพทย์ พยาบาล เจ้าหน้าที่ต่าง ๆ ผู้มารับบริการ อันได้แก่ ผู้ป่วยนอก ผู้ป่วยใน และบุคคลอื่น ๆ อันได้แก่ ผู้มาเยี่ยมไข้ ผู้มาติดต่อธุรกิจต่าง ๆ ในโรงพยาบาล จะเห็นว่า โรงพยาบาลเป็นแหล่งรวมของบุคคลมากมายหลายประเภท แต่บุคคลประเภทหนึ่งดังกล่าวข้างต้น ซึ่งได้แก่ ผู้ป่วย เป็นบุคคลประเภทเดียวในกลุ่มข้างต้นที่เป็นบุคคลที่อยู่ในสภาวะของร่างกายและจิตใจ เปลี่ยนแปลงไป อันเนื่องมาจากสุขภาพที่ไม่ปกติ² บุคคลกลุ่มนี้ หรือ "ผู้ป่วย" จะเป็นบุคคลที่มารับบริการจากโรงพยาบาล และบุคคลที่ให้บริการก็จะมีหน้าที่ในการดูแลรักษา พยายามให้ผู้ป่วยหายจากอาการป่วยโดยสิ้นเชิง หรือโดยดีที่สุดที่จะทำได้

¹ สุริย์ จันทรโมลี, สุขศึกษาในโรงพยาบาล. (กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาสุขศึกษา คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, 2521), หน้า 4.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 5.

ผู้ป่วยที่มาตรวจรักษาเป็นครั้งคราว แล้วกลับบ้านไปพักรักษาตัว และทานยา ตลอดจนปฏิบัติตัวตามคำแนะนำของแพทย์ โดยไม่ต้องนอนพักรักษาตัวอยู่ในโรงพยาบาล เรียกว่า "ผู้ป่วยนอก" ส่วนผู้ป่วยที่แพทย์เห็นสมควรให้รับไว้รักษาตัวอยู่ในโรงพยาบาล เพื่อค้นหาสาเหตุของความคิดปกติของผู้ป่วย เรียกว่า "ผู้ป่วยใน" หลังจากที่แพทย์ได้ทำการตรวจร่างกายของผู้ป่วยแล้ว และเห็นควรให้รับไว้เป็นผู้ป่วยใน ผู้ป่วยก็จะถูกนำไปพักรักษาตัวในอาคารส่วนหนึ่งของโรงพยาบาล อาคารส่วนนี้จะใช้เป็นที่ให้ผู้ป่วยในนอนพักรักษาตัว จนกว่าแพทย์จะเห็นว่าผู้ป่วยรายนั้น ๆ สามารถกลับบ้านได้ อาคารส่วนนี้ คือ "อาคารหอผู้ป่วย" หรือ "ward"

โดยที่สภาพสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ราคาที่ดินก็มีแนวโน้มที่จะสูงขึ้นอยู่เรื่อย ๆ อาคารหอผู้ป่วยจึงมักเป็นอาคารที่ดัดแปลงอยู่บนอาคารส่วนอื่น ๆ ของโรงพยาบาล โดยสร้างเป็นอาคารสูงที่มีรูปร่างแตกต่างกันไป แล้วแต่สภาพการณ์ของโรงพยาบาลนั้น ๆ แม้ว่าอาคารหอผู้ป่วยนี้จะ เป็นอาคารที่มีประโยชน์ใช้สอยคือ ใช้เป็นที่พักรักษาพยาบาลผู้ป่วย แต่ลักษณะรูปร่างของอาคารที่พบเห็นอยู่ทั่วไปจะมีลักษณะต่าง ๆ กันไปคนละรูปแบบ โดยทั่วไปมักเป็นแบบสี่เหลี่ยมผืนผ้า หรือแบบเส้นตรง แต่ก็ปรากฏว่ามีทั้งที่เป็นแบบวงกลมด้วย

ในการศึกษานี้ ผู้ศึกษาจึงมุ่งที่จะศึกษาถึงความแตกต่างของสภาพทางกายภาพของอาคารหอผู้ป่วย และผลที่มีต่อประสิทธิภาพในการทำงานของแพทย์และพยาบาล

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

ในการศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. ศึกษาการจัดผัง (Planning) ส่วนประกอบทางกายภาพต่าง ๆ ของหอผู้ป่วยที่มีอยู่โดยทั่วไป
2. ศึกษาขนาด และระยะต่าง ๆ ของพื้นที่ใช้สอยภายในหอผู้ป่วยของโรงพยาบาลทั่วไป
3. ศึกษาความแตกต่างของทัศนคติต่อการใช้สอยอาคารที่มีสภาพแวดล้อมต่างกันของแพทย์และพยาบาล โดยการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการทำงานที่อาจมีส่วนสัมพันธ์กับการจัดส่วนใช้สอย ขนาด และระยะของอาคาร
4. ศึกษาทัศนคติของแพทย์และพยาบาลในเรื่อง เกี่ยวกับลักษณะของหอผู้ป่วยที่คิดว่า

ต้องการให้เป็น

5. ศึกษาทัศนะของแพทย์และพยาบาลคํารูปแบบหอผู้ป่วยทั้งแบบวงกลมและแบบเส้นตรง
6. สรุปผลจากการศึกษาข้างต้น เป็นแนวทางในการออกแบบหอผู้ป่วยต่อไปในอนาคต รวมทั้ง เสนอแนะการปรับปรุงอาคารหอผู้ป่วย

ขอบเขตของการศึกษา

เนื่องจากอาคารประเภทโรงพยาบาลมีอยู่มากมายหลายประเภท ทั้งที่เป็นโรงพยาบาลของรัฐบาล และโรงพยาบาลของเอกชน ไม่ว่าจะ เป็นโรงพยาบาลทั่วไป หรือโรงพยาบาลเฉพาะโรค หรือจะเป็นโรงพยาบาลขนาดเล็กที่มีจำนวนเตียงไม่ถึงร้อยเตียง ไปจนถึงโรงพยาบาลที่มีขนาดใหญ่ นับเป็นพันเตียง ขอบเขตที่จะศึกษาได้จึงนับว่ากว้างขวางมาก ดังนั้น การศึกษานี้จึงได้ตั้งขอบเขตของการศึกษาไว้ดังนี้

- ทำการศึกษาเฉพาะโรงพยาบาลเอกชน
- โรงพยาบาลที่นำมาศึกษานั้นต้อง เป็นโรงพยาบาลทั่วไป ไม่ใช่โรงพยาบาลเฉพาะโรค
- อาคารหอผู้ป่วยที่ทำการศึกษาคต้อง เป็นอาคารที่สร้างขึ้น เป็นอาคารหอผู้ป่วยโดยเฉพาะ ไม่ใช่เป็นการดัดแปลงอาคาร เดิมมา เป็นอาคารหอผู้ป่วย
- อาคารหอผู้ป่วยของโรงพยาบาลที่ทำการศึกษา ควรมีอายุไม่เกิน 15 ปี
- อาคารหอผู้ป่วยของโรงพยาบาลที่ทำการศึกษาคต้องมีลักษณะอาคาร เป็นอาคารชั้นในแนวสูง (vertical) โดยอาจตั้งอยู่บนส่วนฐานอาคาร (Podium) ที่ใช้เป็นส่วนบริการอื่น ๆ ของโรงพยาบาล หรือแยกเป็นอาคารเฉพาะ และต้องไม่ใช่อาคารที่แผ่ไปในทางราบ (horizontal)
- จำนวนเตียงในหอผู้ป่วยควรอยู่ในช่วง 180-200 เตียง

จากขอบเขตของการศึกษาตามประเภทโรงพยาบาล และลักษณะอาคารหอผู้ป่วยดังกล่าวข้างต้น ได้คัดเลือกกรณีศึกษาไว้เพียง 2 โรงพยาบาล คือ โรงพยาบาลเซนต์หลุยส์ และโรงพยาบาลพญาไท 1 กลุ่มตัวอย่างที่ต้องการทำการศึกษามี 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแพทย์ และกลุ่มพยาบาล ดังนั้น กลุ่มบุคคลในข่ายที่ต้องทำการศึกษาคือ

- กลุ่มแพทย์ เซนต์หลุยส์ มีจำนวน 20 คน
- กลุ่มพยาบาล เซนต์หลุยส์ มีจำนวน 50 คน
- กลุ่มแพทย์พญาไท มีจำนวน 45 คน
- กลุ่มพยาบาลพญาไท มีจำนวน 110 คน

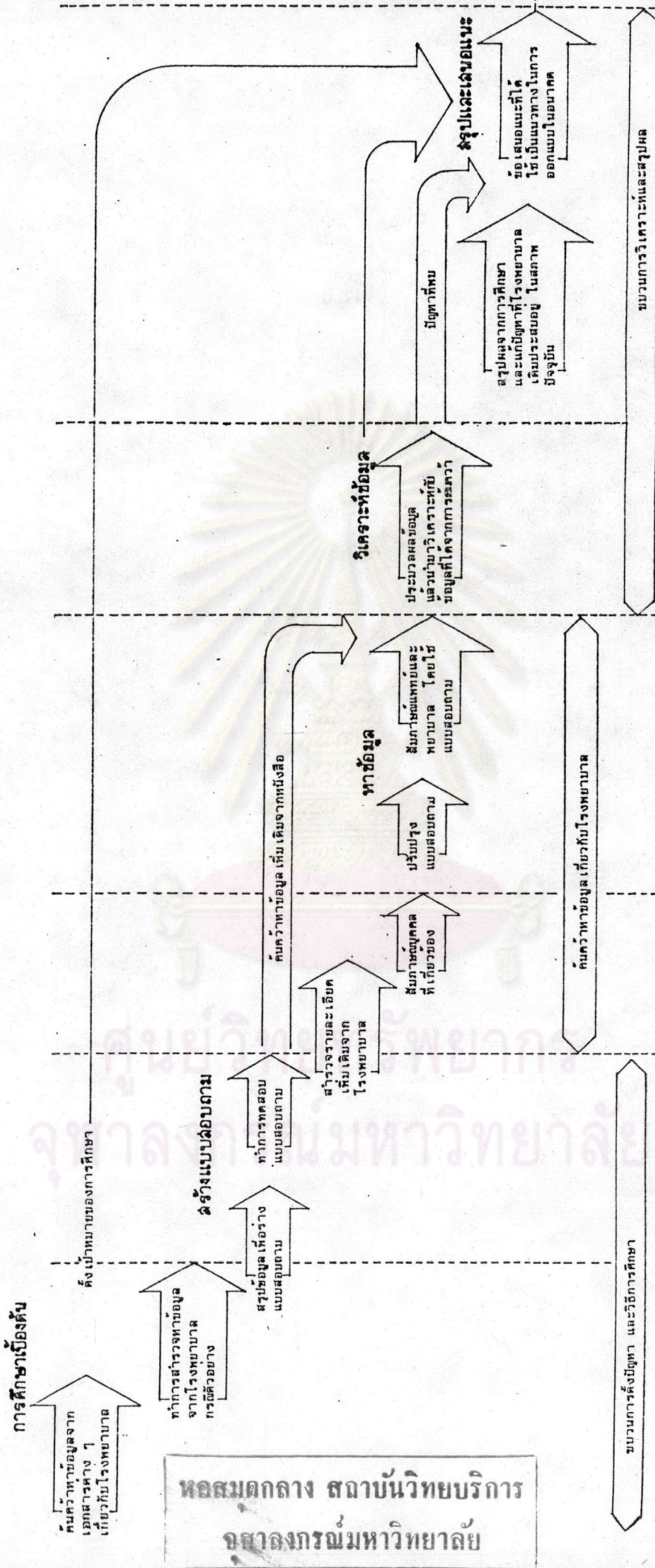
ในการศึกษา นี้ มีคำสำคัญที่ควรกล่าวถึงก่อนดังนี้ คือ

- หอผู้ป่วย (Ward) เป็นอาคารที่สร้างขึ้นอยู่ในโรงพยาบาล เพื่อใช้เป็นที่พัก รักษาตัวให้กับผู้ป่วยจนกว่าผู้ป่วยรายนั้นมีอาการดีขึ้น และแพทย์ได้อนุญาตให้ กลับบ้านได้
- หอผู้ป่วยแบบวงกลม (Circular ward) เป็นอาคารหอผู้ป่วยที่มีลักษณะแปลน แบบวงกลม โดยมีห้องผู้ป่วยเรียงรายไปตามริมนอกของอาคาร และอาจมีส่วน บริการอื่น รวมทั้งที่ทำงานพยาบาลอยู่ตรงศูนย์กลางของอาคาร
- หอผู้ป่วยแบบเส้นตรง (Linear ward) เป็นอาคารหอผู้ป่วยที่มีลักษณะแปลน แบบเส้นตรง โดยทั่วไปมีห้องผู้ป่วยเรียงรายอยู่สองข้างทางเดินของทางเดิน ภายในหอผู้ป่วย รวมทั้งส่วนบริการอื่นก็อยู่ในแนวทางเดิน เช่นเดียวกัน

ขั้นตอนและระเบียบการศึกษา

1. ทำการศึกษาหาข้อมูล เบื้องต้น เกี่ยวกับโรงพยาบาลทั่วไปจากเอกสารต่าง ๆ
2. ทำการสำรวจหาข้อมูล เบื้องต้นของโรงพยาบาลกรณีตัวอย่าง
3. สรุปรูปข้อมูล เบื้องต้นจากเอกสาร และจากการสำรวจ และจัดทำร่างแบบสอบถาม
4. ทำการทดสอบแบบสอบถาม (Pre-test) จากกลุ่มแพทย์และพยาบาลที่ ต้องการทำการศึกษ โดยได้แจกแบบสอบถามให้แพทย์และพยาบาลของทั้งสอง โรงพยาบาลตอบ กลุ่มละ 4 ราย รวมทั้งสิ้น 16 ราย ผลของแบบสอบถาม กลุ่มผู้ตอบทั้ง 4 กลุ่มล้วนให้คำตอบที่สนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งไว้
5. สสำรวจรายละเอียดเพิ่มเติมจากโรงพยาบาล และสัมภาษณ์บุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโรงพยาบาล
6. ทำการปรับปรุงแบบสอบถาม และออกสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มบุคคลที่ศึกษา ด้วยการสัมภาษณ์จากแบบสอบถาม

ตารางที่ 1.1 แสดงขั้นตอนและระเบียบการศึกษา

หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

7. นำผลที่ได้จากแบบสอบถามมาแจกแจง และวิเคราะห์ประกอบกับข้อมูลอื่น ๆ
8. สรุปผลจากการวิเคราะห์หาค่าเป็นปัญหาของโรงพยาบาลที่เป็นอยู่ในปัจจุบันและเสนอแนะแนวทางแก้ปัญหาของโรงพยาบาลกรณีศึกษา และจัดทำข้อเสนอแนะที่จะใช้เป็นข้อมูลในการออกแบบโรงพยาบาลต่อไปในอนาคต

สมมติฐานทางการศึกษา

ในการศึกษานี้ ได้ตั้งสมมติฐานไว้เพื่อการพิสูจน์ดังนี้

1. ประสิทธิภาพการทำงานของแพทย์และพยาบาลในหอผู้ป่วย ขึ้นอยู่กับลักษณะแปลนของหอผู้ป่วย และหอผู้ป่วยแบบวงกลมมีส่วนสนับสนุนการทำงานของแพทย์และพยาบาลดีกว่า หอผู้ป่วยแบบเส้นตรง
2. แพทย์และพยาบาลที่ทำงานอยู่ในหอผู้ป่วยทั้งแบบเส้นตรงและแบบวงกลม ต่างก็ชอบที่จะทำงานอยู่ในหอผู้ป่วยแบบวงกลม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

1. ทำให้ทราบรูปแบบต่าง ๆ ของอาคารหอผู้ป่วยที่มีอยู่โดยทั่วไป
2. ทำให้ทราบขนาดและระยะต่าง ๆ ที่เหมาะสมของหอผู้ป่วยทั้งแบบวงกลมและแบบเส้นตรงต่อการทำงานของแพทย์และพยาบาล
3. ทำให้ทราบทัศนคติของแพทย์และพยาบาลที่มีต่อรูปแบบของหอผู้ป่วยทั้งสองแบบ
4. ข้อสรุปที่ได้จากการศึกษาสามารถใช้เป็นแนวทางการออกแบบอาคารหอผู้ป่วยได้ต่อไปในอนาคต รวมทั้งเป็นแนวทางในการปรับปรุงอาคารหอผู้ป่วยที่ได้ศึกษา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย